

Filma, kas nebeidzas

Filma *Limuzīns Jāņu nakts krāsā* izturējusi laika pārbaudi un kļuvusi gluži vai par obligātu Jāņu vakara piedevu televīzijas kanālos, arī filmas varoņu izteicieni folklorizējās

Karstajā 1980.gada vasarā Cēsu rajona Raiskuma ciemā dzīve mutuļot mutuļoja. Laukos bija ieradusies filmēšanas grupa no Rīgas, un vietējie zināja teikt, ka Jānis Streičs uzņem filmu *Limuzīns Jāņu nakts krāsā*. Tagad, pēc divdesmit pieciem gadiem 2005.gada jūnijā, ir pilnīgi neiespējami savākt kopā sarunai un fotografēties aktierus un režisoru Jāni Streiču. Pēc izmisīgas sazvanīšanās kopā sanāk pieci filmai *Limuzīns Jāņu nakts krāsā* piederošie — pats Jānis Streičs, aktieri Diāna Zande, Uldis Dumpis, Baiba Indriksone un Romualds Ancāns.

AIZVED MANI UZ MUNAMEĢI

Diemžēl aizsaulē jau ir Mirtas tante — Lilita Bērziņa, Pigalu Prīdis — Ēvalds Valters un Sprēsliņu ģimenes galvas Viktora lomas atveidotājs Boļeslavs Ružs. Izaugušas un lielajā dzīvē aizgājušas filmas daudz bērnu ģimenes Giluču atvases Anna Putniņa, kas tagad darbojas savā TT teātrī, un Viktorija Streiča, kura šogad atzīta par Lietuvas labāko muzikālā teātra aktrisi. Skatītāji viņu atceras hrestomātiskā kadrā. Viktorija bija mazais cilvēkbērns, kas kūņojās kļavu lapu zeltītajā paklājā, pa kuru, brīnīdamās un tā arī nesapratusi jauno dzīvi, tās čortus un nūģistus, saulstaru piestrāvotajos miglas vālos filmas finālā aizgāja Lilitas Bērziņas atveidotā Mirtas tante.

Ar *Limuzīnu Jāņu nakts krāsā* Jānis Streičs radīja spilgtu un savdabīgu, šķelmīgu un polemisku filmu. No tās pie skatītājiem joprojām aumaļām plūst īstena cilvēkmīlestība un labestīgums.

Aktieri atceras, ka tieši tāds labestīgs un gaišs noskaņojums tovasar valdījis arī *Limuzīna* uzņemšanas grupā. Baibai Indriksonei ienākot kafejnīcā, kur esam pulcējušies sarunai, Diāna tik limuzīniski iespiežas "māmiņ!", ka visi smejamies līdz asarām. Aktieri atceras teicienus filmā, kurus jau labi sen tautā lieto gandrīz kā folkloru. Tā Lāsma kairinoši sauc: "Aizved mani uz Munameģi!" Uldis (Ēriks Tūters) atceras Olgas Dreģes (Dagnijas Tūteres) vārdus: "Es palikšu mājās, vienam taču ir jāstrādā." Bet Romualds Ancāns (Giluču Jāzeps) glāsmaini atgādina Baibas Indriksones (Olitas Sprēsliņas) aicinājumu Mirtas tantei "iesim, māmiņ, špicēties", sakot, ka šolaik šim vārdu salikumam jau ir pavisam cita nozīme.

To, ka gan Lāsma, gan viņas māmiņas Olitas Sprēsliņas tekstu filmā ierunāja Baiba Indriksone, bet smieklīgi gan piederēja pašai Diānai, uzzinu tikai šeit. Izrādās — tāda bija Streiča iegriba, jo mātēm un meitām vienmēr esot ļoti līdzīgas balsis. Diānai tovasar bija tikai sešpadsmit gadi, viņa gatavojās beigt vidusskolu. "Es vēl kārtu pēdējo eksāmenu fizikā un lūdzu — Dieviņ, dod man kaut tikai trijnieceņu. Paralēli mācījos lomas tekstu," Diāna smejas, "mani arī tagad bieži sauc par Lāsma. Kad man būs deviņdesmit deviņi gadi, es nomiršu un, mani glabājot, cilvēki teiks — redz, Lāsma ar nomirusi!"

Uldis Dumpis atceras, ka aktieri ļoti uztraucās, vai viņi nešauj pār strīpu, bet Streičs nevienam uzfilmēto materiālu nerādīja, tikai mudināja — strādājiet, par visu atbildu es! Baiba Indriksone smeja savus dzidros smieklus, atgādinot, ka Dagnija greizsirdības uzplūdā savam Ērikam filmā indīgi teikusi par Lāsma: "Paskaties, tik smuks meitēns, bet vecumdienās izplūdīs un būs tikpat resna govs kā māte.". Visi nosmejam, jo Lāsma jebšu Diāna Zande, tagad jau piecu bērnu māmiņa, ir tikpat šmauga kā pirms gadsimta ceturkšņa.

FILMAS ASS — MIRTAS TANTE

Jānis Streičs ar skumjām un dziļu mīlestību atceras savu dievināto aktrisi Lilitu Bērziņu: "Kad piedāvāju aktrisei Mirtas tantes lomu, viņa jau bija ļoti slima, taču Mirtai kadrā bija jābūt gandrīz visu filmēšanās laiku. Drošības pēc uzņemšanas laukumā dežurēja ārste Nora Grīnberga, taču Lilitai Bērziņai ne reizi nebija

vajadzīga medicīniskā palīdzība. Viņa ļoti saņēmās un katru rītu man smaidot ziņoja: asinsspiediens kā sportistam — 120 uz 80!"

Aktieri atceras, ka Lilita Bērziņa, nojauzdamā, ka Mirtas tante ir viņas pēdējā kinoloma, vairs neko netēloja. Viņa pirms filmēšanās atpina savas plānās biželes, izņēma zobu plates un pārvērtās līdz nepazīšanai — kļuva par īstenu lauku mammīti. Uldis stāsta, ka vakaros viņi bieži sēdējuši kopā. Lilita Bērziņa priecājusies — viņa jau esot tik jaukā vecumā, ka beidzot nav jāizliekas. Aktrise ar humoru atcerējās, kā dažādos laikos sēdējusi blakus gan Kārlim Ulmanim, gan Jekelnam, gan ar Kirhenšteinu braukusi uz Maskavu apsveikt Staļinu...

Atšķirībā no Māras Svīres stāsta, kurā centrālais tēls Mirta bija zaudējumu un vientulības sarūgtināta egocentriska sieviete, Limuzīnā Mirtas tante bija mīļa un jauka vecīņa, kurā nav ne vēsts no skopuma un grūtsirdības. Viņas Mirta bija tāda balta māmuliņa, kura mūžu nodzīvojusi un vecumdienās nevis gremdējas atmiņās, bet ar bērnišķīgu ziņkāri cenšas saprast jaunus, neparastos laikus. Uldis Dumpis saka: "Lilitas Bērziņas Mirta filmā radīja pozitīvās mīlēšanas koncepciju."

LIMUZĪNA SUŅU STĀSTI

Uldis Dumpis, gardi smejojot, stāsta, ka filmēšanas grupa Raiskumā bija tāda kā čigānu tabors — kino sievas un vīri ieradās ar visu iedzīvi, bērniem un mājlopiem. Aktrise Baiba Indriksone vēl tagad, pēc apaļām divdesmit piecām vasarām, visus kinogrupas suņus atceras pēc vārdiem — Mērija Streiča (režisora Jāņa Streiča vilcenīte), Dollija Dumpe (Ulda Dumpja taksenīte), Fiška Mass (mākslinieka inscenētāja Vasīlija Masa suns), Fedja Šaporins (kostīmu mākslinieces Natālijas

Šaporinas aristokrātiskais pūdelis), Klāra Kukele (operatora inscenētāja Harija Kukela taksene) un visiem pa vidu maisījās necilā kinozvaigzne, Lilitas Bērziņas partnere, mazā lauku krancenīte Čiepiņa.

Uldis atceras: "Kad sākām filmēšanu, Jāņi jau bija gabalā un meitenes no jau pārziedējušajām jāņuzālēm cītīgi pina vainadziņus Līgo vakara filmēšanai. Pēkšņi Mērija Streiča nofenderēja galveno vainadziņu un bizoja visiem pa vidu, bet Streičs kļiedza — tas jāfilmē!" Taču — ķer vēju laukā! Kamēr Kukels meklē kameru, Mērija vainadziņu jau sapluinījusi un atkārtot savu numuru vairs nav pierunājama, kaut arī par jaunu nopītajā ziedu galvasrotā tika ievīts pat aknu desas gabals.

Gardi smej arī Romualds. Viņš šo pastāstu kontekstā atceras, kā smalkais pūdelis Fedja Šaporins reiz aizbrāzās aiz kūts gala, kur vircas bedre, un visi sugas brāļi šim līdzi tieši cauri tai vircas bedrei! Tad nu grupa četrkājainos mazgāja un mazgāja, jo nudien pēc Chanel šie nesmaržoja!

1980.gada vasara filmas uzņemšanas grupai bija jautra, raiba, gaiša un īpaša. Limuzīna aktieri Raiskuma ciemā kļuva teju vai par saviem cilvēkiem, pret kuriem vietējie izturējās ar lielu labvēlību un pretimnākšanu, taču nez vai kāds toreiz varēja paredzēt, ka topošā filma uz laiku laikiem sagūstīs skatītāju prātus un sirdis ar savu apskaužamo optimismu un latviskajiem raksturiem latviskā lauku vidē. Romualds secina: "Jau tovasar šķīta, ka ar mums visiem kaut kas notiek, kaut kas labs un vienreizējs!"